

1840-41, 1842, 1844

FAKTA

Dato:
1840-41, 1842, 1844

Sidetal:
26, 27, 28, 29, 30

Dagbogens placering:
Thorvaldsens Museums arkiv,
inspektørens skrin, nr. 1

Ophavsmand/nøgleperson:
Christine Stampe

Generelle kommentarer:
Dette dokument er en del af det originale manuskript til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen. Afskriften af hele manuskriptet omfatter i alt 60 dele. Denne del er nr. 6.

OBS Dokumentet er også udgivet i Arkivet, Thorvaldsens Museum. Her findes den senest opdaterede udgave.

Læs mere om nærværende online-udgivelse i artiklen Manuskriptet til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen.

Omtalte personer:
Anna Maria Buti
Comitteen for Oprettelsen af Thorvaldsens Museum
(Fru) Horn
Albert Küchler
Maison Royale de S. Denys
Napoleon 1.
Alberto Paulsen
Elisa Paulsen
Fritz Paulsen
Anselmo Ronchetti
Jeanina Stampe
Bertel Thorvaldsen
Carlo Alberto Thorvaldsen
Karen Thorvaldsen
Alessandro Torlonia
Anna Maria Uhden

RESUMÉ

Christine Stampes manus til sine erindringer om Thorvaldsen. Dette er 6. del af i alt 60.

TRANSSKRIFTION

- 26 -

Han forsikkrede mig at han endnu blev Ganske kold, over sit heele Legeme naar han tænkte paa sin lille Søn¹, som han mestede²[.] Aaret x³ denne dreng var 5 Aar gammel⁴, og var det eneste som trak ham hen til dens Moder⁵, hver Aften gik han et par Timer der hen, og sad og spøjte med dette usedvanlig opvakte, og interesandte Barn, denne sad paa hans Knæe og Tegnede, og han paastod at han gjorde det bedre, en[d] datter Sønnen lille Albert⁶, som var 9 Aar gam[mel.]

- 27 -

han har ofte fortalt mig om de Sorgens dage, som var ham de bittreste han havde oplevet (skiønt han havde sørget umaadelig ved hans egen Moders Død⁷, og sagde i den Anledning at han troede vist at havde han pludselig kunde vise sig for hans Moder, saa var hun levet op igien, saa umaadelig elskede hun ham, og det gjorde ham altid Vemodig naar han tænkte paa, at han medens hun levede ikke havde kunnet gjøre noget for hende :) med Sønnens død løste sig alle de baand, der af den Natur kunde have interesse for ham[,] han tærede hen, og var selv vis paa at skulle følge snart efter, in[d]til en Ven af ham engang talte kraftige Ord til ham, disse toge han sig saaledes til Hiertet at han besluttede med Magt, at rive sig ud af denne Apatie. Den lille Pige⁸ (: nu frue P:) maatte ikke komme ham nær x⁹ var for farlig naar de saaledes snoede sig om een, han vilde ikke udsætte sig for xx¹⁰ et lignende Punkt i sit liv["], [“]thi jeg vil ikke ataschere¹¹ mig til nogen meere,; skal jeg leve[,] saa skal det være for Kunsten alene¹²[“] ✕ [han] sørge for at hun o¹³ intet mangler men lod mig ikke o¹⁴ see hende; ✕ da Barnet voxede til saa han nok at Moderen ikke, var noget godt Eksempel for Barnet, hvorfor han lod det sitte i et Kloster¹⁵ hvor hun fik en Ganske ordentlig Opdragelse[.]

- 28 -

[“]man lærer lidt fransk[“], sagde han[, “]hun skriver en ganske smuk Haand og de læret at klæde dem paa og læse deres Paternoster¹⁶, samt fare l'amore¹⁷ men Klaveer, som hun har spildet paa i 10 Aar, og som jeg kunde have haft fornøielse af, det var ikke at tænke paa, jeg hørte altid det samme stykke, og videre bragte hun det ikke[.]” (Nei, da er Jeanina¹⁸ en anderledes brava ragazza¹⁹)

Nonnerne, som han saae naar han besøgte Datteren, begyndte nu at arbeide paa at gjøre ham Katolsk ofte har han fortalt den Historie, og ved Bordet d 24de Marz 1844²⁰ paa hans Dødsdag fortalte han den endnu i Anledning af Kychler²¹ hvorledes man havde begyndt det med ham[.] kort

det lykkedes ikke. Datteren blev nu taget fra Klosteret[,] for die der var Kopper²² og bragt til Butis²³ og begyndte hun at faae smaae Historier, og fik kierligheds breve og friere, en var der som Thorv: gjerne havde seet som Svigersøn, dog hun vilde ikke, P:²⁴ friede og fik: Nei, men en frue Horn²⁵ tog sig af hans Sag for datteren og en dag saa kommer hun til faderen og siger nu vil hun have P: [“]jeg[”] sagde Th: [“]har altid sagt, tag hvem du vil, om en Skomager eller Skrædder x²⁶ [(]x I Anledning af Skrædder maa jeg her fortælle en Historie som Thor: ofte har sagt mig, jeg troer næsten det var Myrat²⁷, Napoleons²⁸ Svoger, som var meget vanskelig med sit Fodtøi, men især klagede over alt hvad man gjorde i Italien, som inte duede mod Frankrige, nu kom han til Mayland, og man anbefalede ham en Skoemager²⁹ som er bekiendt som mageløs, han lader ham tage maal, men river med det samme dygtig ned paa Italien Skomageren bringer sin Støvle og Myrat finder den fortrefelig, men [“]hvor er den Anden spørger han?“], [“]ja den maa de bestille dem i deres Frankrig, jeg syer dem ingen[”], samme Konstner forsyned Thor: gratis saa længe han levede med Støvler, han døde 1836³⁰ ✘ Thorvaldsen gjorde ham et Marmor Arbeide³¹, jeg husker ikke hvad, Han var Kunstsker[)] er mig det samme naar det blodt er en brav Mand[“]; han] havde intet her imod; Nu kom P:³² og forlangte hende, meget ydmyg forsikrede at han slet ikke tænkte paa Interesse her ved, han havde jo selv formue osv. nu bleve de viede i Triest³³, og man fortalte i Rom at da de vare fleere paa Reisen med, saa een af Herrene

- 29 -

maatte sitte paa Kuske Sædet, saa maatte det tilfalde Brudgommen, som den yngste af Aar, dog da han yttrede at det ikke kunde passe sig for hans Rang, saa satte den kiere Thorvaldsen sig paa Bukken hos Kusken og jeg skulde meene at han derfra dog saae ud som den fornemste. ✘ Lidt efter lidt, mærkede Thorv: at det dog ikke var saa ganske i sin Orden, med P's uintereserthed, han speculerte, og vilde nu blande sig i Thor's Afairer, som han forsikrede denne, det var bedre han ganske overlod til ham P: o.s.v og da Thor: talte om at hans Malerier skulde til Danmark vilde P. lade dem taksere først, hvor paa Thor blodt svarte ham,: [“]Troer De jeg vil sælge dem? nei jeg forærer dem[.”] senere begyndte P: at bearbejde Thor til at skrive sit Testamente, og han vilde hielpe ham, osv: han raadte ham til at kiøbe Godser, og desangaaende havde han opsat en deilig Plan: disse Godser skulde gaae til Thorvaldsens Børnebørn, og skulle der ingen være af dem meere skulle det gaae til den Paulsenske Fammile,[“] saa troede [han,] jeg var en han kunde gjøre med hvad han vilde, og meget forstod jeg mig ikke paa saa danne Sager, men dette si[d]ste forstod jeg kuns alt for godt, og jeg takkede ham for hans Tilbud og Raad, men jeg skulde nok bestyre mine Afairer selv[” .] han var og[så] meget misfornøiet, med at Thor satte sine Pænge hos Thorlonia³⁴, som gav saa lidet Renter, (: og endnu 1842 hvor vi vare med P: hos Thorlonia, kunde Paulsen ikke

bare sig³⁵ for at beklage sig for mig, over Thor's daarskab, og hvad han alt havde tabt ved ikke at betroe sine Ting til ham P's[: "]]jeg kunde

- 30 -

fordoblet hans Capitall³⁶ havde han lydt mig, det jeg selv haver har jeg saaledes haft held med i Neapel³⁷,["] osv[.] Men Thor vilde ikke speculere i Pænge og heldere ingen Renter have en[d] som at resikere det heele, og ["]da jeg har selv tient, hvad jeg eier saa vil jeg have lov at gjøre der med hvad jeg vil["], dog det, og fleere Pænge Sager, gav Anledning til ubehageligheder imellem dem, og datteren viste sig ganske saa interesseret, som hendes Mand, osv[.] ✖ (da jeg var i Rom 1842, og vi ordnede en smule hans Papirer³⁸, fandt jeg fleere for seglede Breve liggende der adreerede til Thor: og paa mit Spørgsmaal hvad det var sagde Thor: det var fra P: som boede ovenpaa i samme huus, ["]dog sligt har jeg aldrig aabnet, eller svaret paa thi, han kunde jo komme herved, vilde han mig noget["]) Brevene finder Comiteen³⁹ bestemt endnu i Bord Skuffen i hans Sovekammer i Rom)

¹ Dvs. Thorvaldsens og Anna Maria Uhdens søn Carlo Alberto Thorvaldsen.

² Dvs. mistede.

³ Kryds. Dvs. indvisningstegn. Der er intet modsvarende kryds i teksten.

⁴ Carlo Alberto Thorvaldsen døde 1811.

⁵ Dvs. Thorvaldsens italienske kæreste Anna Maria Uhden, med hvem han fik sønnen Carlo Alberto og datteren Elisa Paulsen, f. Sophia Charlotte.

⁶ Dvs. Elisa Paulsen ældste søn Alberto Paulsen, som var født 1834 og derfor ikke var ni år gammel men kun ca. fem i 1839, hvor denne historie antagelig stammer fra.

⁷ Dvs. Thorvaldsens mor Karen Thorvaldsen. Karen Thorvaldsen døde i København 7.1.1804.

⁸ Dvs. Thorvaldsens datter Elisa Paulsen.

⁹ Kryds. Dvs. indvisningstegn. Der er intet modsvarende kryds i teksten.

¹⁰ Dobbelt kryds. Dvs. indvisningstegn. Der er intet modsvarende kryds i teksten.

¹¹ Dvs. tilknytte, tiltrække, interessere sig for, jf. attachere i Ordbog over det danske Sprog.

¹² Se evt. emneordet Ugift og fri.

¹³ Cirkel. Dvs. indvisningstegn. Der er ingen modsvarende cirkel i teksten.

¹⁴ Cirkel. Dvs. indvisningstegn. Der er ingen modsvarende cirkel i teksten.

¹⁵ Dvs. den franske klosteskole for piger i Rom Maison Royale de S. Denys.

¹⁶ Dvs. bønnen Fadervor på latin.

¹⁷ Efter italiensk: at praktisere kærlighed.

Thorvaldsens bemærkning om, at studierne lærte at "fare l'amore" kan umiddelbart synes overraskende i en klosterskoles kontekst. Men Rigmor Stampe, op. cit., p. 99, foreslår i en note, at udtrykket "fare l'amore" skal forstås som at "have kærlighedshistorier", dvs. gøre eleverne klar til at håndtere overgangen fra ugifte frøkener til gifte koner på en værdig facon.

¹⁸ Dvs. Christine og Henrik Stampes yngste datter Jeanina Emile Stampe.

¹⁹ Efter italiensk, dvs. dygtigt eller godt pigebarn.

²⁰ Thorvaldsens død 24.3.1844.

²¹ Dvs. den danske maler og senere katolske munk Albert Küchler.

²² Dvs. en smitsom og akut virussygdom med udslæt i form af blærer, som efterlader vansirende ar over hele kroppen.

²³ Dvs. den italienske pensionatsværtinde Anna Maria Buti, som ejede pensionatet Casa Buti, hvor Thorvaldsen boede i sine år i Rom. Se også referenceartikel om Casa Buti.

²⁴ Dvs. den danske oberstløjtnant og kammerjunker Fritz Paulsen, som i 1832 blev gift med Elisa Paulsen.

²⁵ Dvs. Fru Horn.

²⁶ Kryds. Dvs. indvisningstegn. Her indsættes følgende passage, skrevet i venstre margen på den anden led: "x I Anledning af Skrædder[...]Han var Kunstelsker[]]"

²⁷ Dvs. den franske konge af Napoli Joachim Murat (1767-1815).

²⁸ Dvs. den franske kejser af Frankrig (1804-1814) og konge af Italien (1805-1814) Napoleon 1.

²⁹ Dvs. den italienske skomager Anselmo Ronchetti.

³⁰ Anselmo Ronchetti døde 1833.

³¹ Thorvaldsen forærede Ronchetti en marmorkopi af George Gordon Byrons buste, jf. A256, i 1833.

³² Dvs. Fritz Paulsen.

³³ Dvs. den italienske havneby Trieste. Elisa og Fritz Paulsen blev dog gift i den nuværende slovenske hovedstad Ljubljana, jf. brev af 1.1.1833 fra Fritz Paulsen til Bertel Thorvaldsen. Se evt. emneordet Elisa og Fritz Paulsens giftermål.

³⁴ Dvs. den italienske bankier Alessandro Torlonia eller hans storebror den italienske bankier Marino Torlonia.

³⁵ Dvs. afholde sig fra eller lægge bånd på sig, jf. bare i Ordbog over det danske Sprog.

³⁶ Se evt. emneordet Thorvaldsens økonomi.

³⁷ Dvs. den syditalienske by Napoli.

³⁸ "ordnede en smule" er Christine Stampes eufemisme for, at hun med Thorvaldsens billigelse brændte en del af billedhuggerens papirer. Dette skete mindst to gange under Rom-opholdet – i november 1841 og ultimo marts 1842.

Samme slags afbrænding fandt sted i Danmark antagelig august 1840 og ultimo april 1841. Se også emneordet Censur.

³⁹ Dvs. Comiteen for Oprettelsen af Thorvaldsens Museum, der også tog sig af Thorvaldsens dødsbo. Christine Stampes brug af præsens indikerer, at udsagnet var gyldigt på skrivetidspunktet, hvorfor denne del af originalmanuskriptet antagelig er forfattet forholdsvis kort tid efter Thorvaldsens død i foråret 1844. Som Comiteens udsending til Rom fandt J.M. Thiele nemlig størsteparten af Thorvaldsens efterladte breve o.a. i Casa Buti i sommeren 1844.

Se i øvrigt Manuskriptet til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen.

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

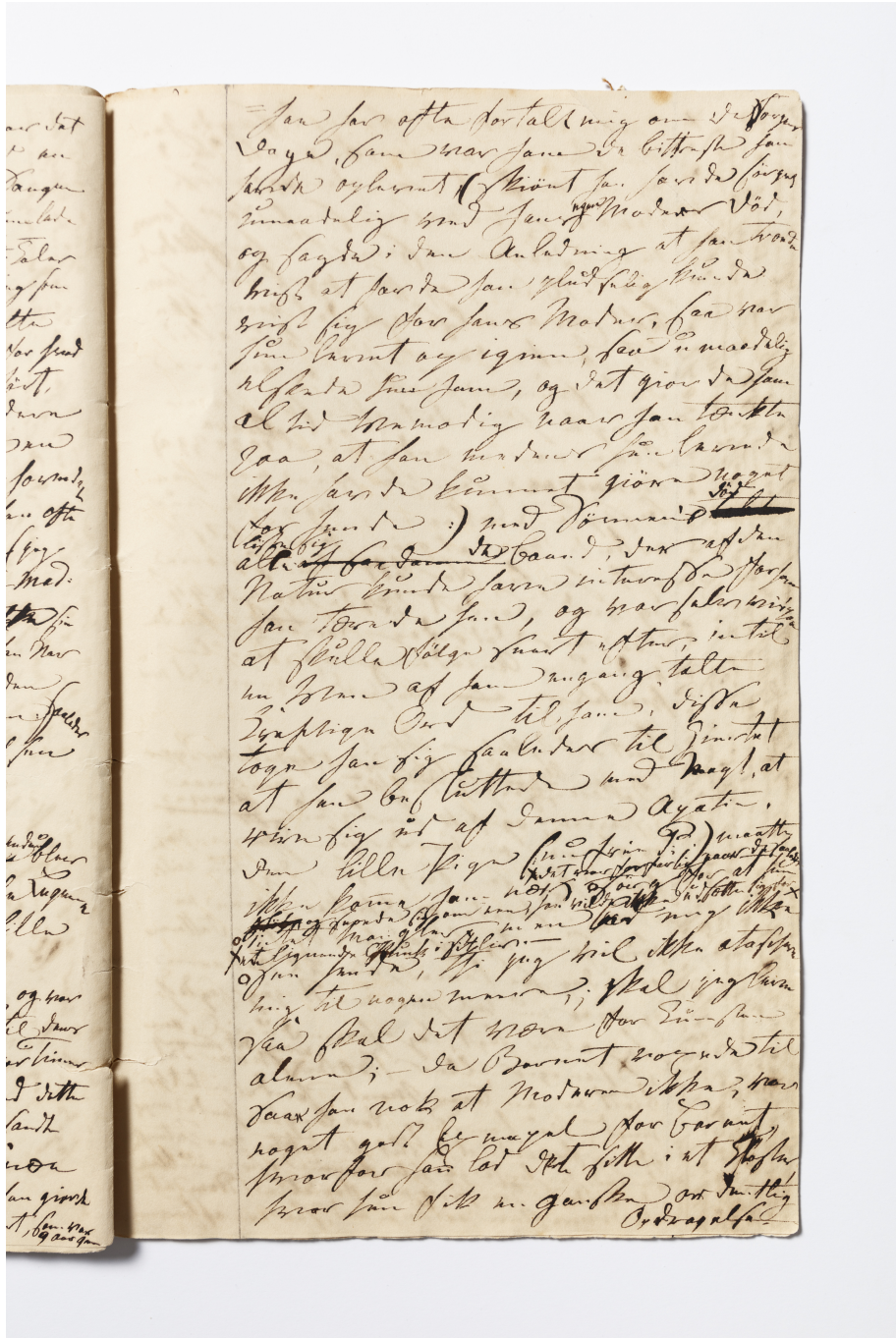
NY CARLSBERGFONDET

(Vertical text on the left margin, written upside down):
 Jeg vil ogsaa se det allestedsalende, og vil ogsaa
 se det allestedsalende, og vil ogsaa se det allestedsalende

(Main body of text, handwritten in cursive):
 - bliver jeg det vært, og naar det
 er det værd, vil man altid
 naar jeg siger, du for naar du
 eller alle den her, min lade
 for det med den Od stielar
 kunde, du dig ikke siden, og jeg for
 an siglende for det her stielar
 Comatin, naar du takkede dig for
 for ikke siden, eller farde fæst,
 det vil naar, og vil vil den
 det, en skaar og fæst, som en
 Dalling, du alle osse som
 noget det vært, og stielar for ofte
 giord sig Lofsig osse mig (og
 for den her i Norma, som med
 Ceci, med for mig og det stielar
 Minste, og for - da giord du har
 af mig, og sætte fæst den
 har daan af osse den anden stielar
 og saa i siglende. For det her
 giord den gamle som
 og den stielar - X
 for siglende mig at stielar
 gamle kold, osse for skal du
 naar du stielar den stielar alle
 den som den stielar X
 den stielar den stielar, og for
 det stielar den stielar den stielar
 Moter, som stielar den stielar
 den stielar og for og siglende med
 siglende den stielar, og stielar
 den, som det for den stielar
 og stielar, og den stielar at den stielar
 det den, og den stielar alle stielar, og den

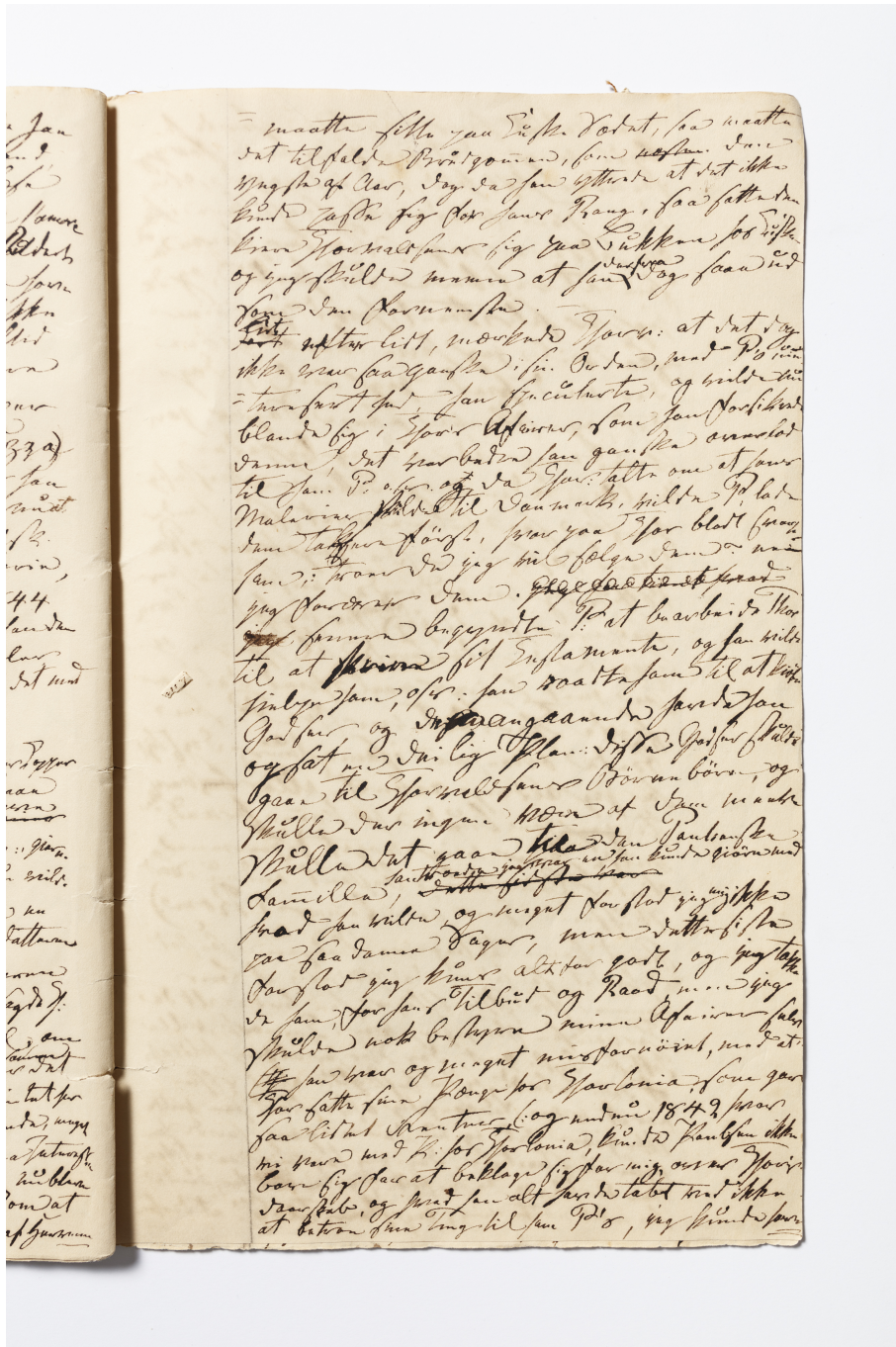
KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

Jeg skibte sine Capitaler, som jeg
lyste mig, det jeg selv har for mig
skal have haft fuld ind i Mayen, og
man skal spille ikke fylde dem i
og pletter ingen. Det er som for
som at vil have det palle, og de
jeg selv selv, som jeg ikke
skal vil jeg have lov at gjøre
der med hvad jeg vil, dog
det, og Klaver & Buger Dager, og
Andet mig til ubestemt tid
huller dem, og Satterne misfelig
ganske som intet andet, som pletter
Mand, og som jeg har i Rom
1872, og sin ordning, som pletter
Konger, og det jeg har i Rom
Ligge. Det er at pletter til Spise, og
jeg vil jeg gøre med pletter, det har
jegde Spise, det var det P. som
Bonde omgaa i sine Jener, dog det
jeg jeg aldrig abent, eller hvad
H. jeg har kendt jo som pletter,
ville som mig noget) Somme
Hindes Comiteen bestemt end som det
Hoffen i sine som i Rom)

(Det at kunne tilbage i Natyren: som det
der det for lader, det vil sig til som
kommer som alle Høje, som pletter at de
jeg vil som Høje gang i Danmark, ville
Hoffen som det, dog det jeg aldrig pletter
at det er kendt, og som pletter alle Høje
som at være som gang og for, som jeg ville
ikke gjøre det, og sin samme gang, som det
og det vil sig, dog jeg tog mig, som at
jeg der og det vil sig, som det vil sig
som intet andet mig, jeg som til Hoffen at det